

УДК 94:355.1(477)''1917/1921''

ЗАДУНАЙСЬКИЙ Д.В.

<https://orcid.org/0000-0002-5871-3658>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.38.2022.54-64>

ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО МИСТЕЦТВА ПЕРІОДУ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917 – 1921 рр. У ПРАЦЯХ ГЕНЕРАЛА МИКОЛИ КАПУСТЯНСЬКОГО

Українське військове мистецтво 1917 – 1921 рр. не лише наслідувало досвід Першої світової війни, але розвивалось відповідно до нових умов бойових дій. Для кращого розуміння досягнень воєнного мистецтва українських збройних формувань важливо використовувати творчість безпосередніх учасників бойових дій. Одним з них був генерал Микола Капустянський, який також став відомим теоретиком, автором низки військово-історичних праць. Теоретичні погляди і висновки цього дослідника часто збігаються з сучасними уявленнями і результатами вивчення подій визвольної боротьби вченими. М. Капустянський наголошує на маневрених, партизанських діях армії УНР, важливій ролі кінноти, і впливі морально-психологічного забезпечення.

Ключові слова: українське військове мистецтво, Українська революція 1917–1921 рр., Микола Капустянський.

Актуальність. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України потребує уважного аналізу досвіду ведення бойових дій українських військ попередніх періодів, передусім у часи національно-визвольних змагань 1917 – 1920-х рр. Тому дослідження поглядів і вивчення праць найвідоміших військових теоретиків і практиків зазначеного періоду становить неабияку цінність для сучасності. Одним з них у той час був генерал Микола Капустянський. Його теоретичні погляди часто мають концептуальне значення, відтак почасти можуть бути використані у сучасних військових операціях.

Мета та завдання. Проаналізувати військово-теоретичний доробок генерала армії УНР М. Капустянського, його концептуальні погляди стосовно розвитку українського військового мистецтва. Висвітлити особливості опису генералом військових подій з точки зору аналізу ведення бойових дій. Розглянути оцінки Капустянським найважливіших бойових операцій українських військ та з'ясувати ефективність використання українським військом досвіду попередніх збройних конфліктів і його пристосування до нових умов.

Задунайський Данило Вадимович, магістр, аспірант кафедри історичного краєзнавства, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів.

© Задунайський Д. В., 2022

Аналіз досліджень та публікацій. Постать генерала Капустянського викликала зацікавленість ще у його сучасників. Переважно це були праці мемуарного характеру або ж науково-публіцистичні видання. Здебільшого вони побачили світ в еміграції, позаяк на теренах радянської України з ідеологічних міркувань видання подібних праць було неможливе (*Дорошенко, 1932; Удовиченко, 1995*). Відновлення незалежності України відкрило історикам доступ до раніше закритих архівосховищ, як і самих військово-теоретичних праць М. Капустянського, а також зняло попередні ідеологічні заборони комуністичного режиму.

Одним з найгрунтовніших досліджень, присвячених біографії відомого українського військового діяча, є праця Михайла Ковальчука «Генерал Микола Капустянський» (*Ковальчук, 2006*). Крім цього, про М. Капустянського написано низку статей, зокрема енциклопедичного характеру (*Бойко, 2007; Вішка, 2012; Гинченко, 2007*). Однак у згаданих вище публікаціях досить фрагментарно розглянуто його військово-теоретичні погляди. Саме тому, у пропонованому дослідженні зроблено спробу розглянути висвітлення подій, які стосувались боротьби української армії у період національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр., генералом Капустянським крізь призму його особистої рецепції військового мистецтва.

Джерельною базою пропонованої статті послужили військово-теоретичні праці М. Капустянського (*Капустянський, 1931; 1936; 1946; Б. р.*).

Микола Капустянський був одним із відомих військових діячів у період Визвольних змагань 1917 – 1921 рр. Велике значення у становленні його як військового теоретика відіграли його професійний шлях і кар'єра в армії. Військовий шлях М. Капустянський почав у 1900 році у російській армії, а завершив військову кар'єру генерал – хорунжим Армії УНР (*Ковальчук, 2006: 5-54*). Свідченням визнання його військового авторитету було перебування на ключових посадах Українського війська, зокрема 3-го генерального квартирмейстера Генерального Штабу. Тому, М. Капустянський мав ґрунтовну обізнаність і можливості для того, щоб досить успішно написати одну з перших фундаментальних праць військового характеру «Похід Українських армій на Київ – Одесу у 1919 році», присвячену наймасштабнішим боям Української армії проти більшовицьких військ літа

1919 р. (*Капустянський, 1946*). Відповідно уряд і особливо Симон Петлюра, усвідомлюючи користь і важливість цієї роботи для національної військово-теоретичної думки, погодились профінансувати видання книги М. Капустянського (*Ковальчук, 2006: 44-46*).

Уже в еміграції, Микола Капустянський неодноразово публікувався у багатьох українських виданнях і мав декілька праць про військове мистецтво (*Капустянський, 1931; 1936; Б. р.*). У них він описував теорію війни і військово-політичну ситуацію на українських землях, а також можливості подальшого ведення боротьби за незалежність.

Серед творчого доробку Миколи Капустянського нас найбільше цікавлять публікації саме військово-політичного і військово-теоретичного спрямування. Серед них найповніше передає перебіг подій у часи Визвольної боротьби вже згадувана праця «Похід Українських армій на Київ – Одесу у 1919 році» у трьох частинах (*Капустянський, 1946*). Вона написана дещо емоційно, з обережною оцінкою українського військово-політичного керівництва, але водночас сприяє кращому висвітленню стану автора і розуміння ним тих подій, які відбувались. Микола Капустянський писав її фактично як розгорнуті нотатки з військового щоденника, користуючись наявною у нього військовою документацією, що дещо обмежує висвітлення ситуації (особливо коли йдеться про стан противника і його сили, плани...), але водночас безпосередньо показує існуючий «туман війни» і діяльність командування у відповідних умовах, покращуючи розуміння використаного військового мистецтва і причин проведених дій, прийнятих рішень. Саме на важливості відповідного розуміння ситуації і оцінки діяльності командирів, наголошував ще Карл фон Клаузевіц, коли казав про огляд військового мистецтва (*von Clausewitz, 1989: 101, 164*). Такий спосіб викладу матеріалу генералом Капустянським дещо спростив читачам сприйняття дій командирів, але частина інформації і аналіз висвітлення подій були подані суб'єктивно.

У працях: «Військове знання»; «Українська збройна сила й Українська національна революція» та, приміром статті, «Модерна війна і наші завдання», М. Капустянський окреслив деякі глобально-важливі питання, розмірковував і робив висновки про наслідки боротьби українських військ, деякі особливості військового

мистецтва, застосованого українськими командирами. Тепер спробуємо проаналізувати спосіб викладу автором його бачення розвитку українського військового мистецтва та використовуваним методикою. Найкраще це простежується у роботі «Похід Українських армій на Київ – Одесу у 1919 році», водночас ця праця повною мірою стосується періоду революційної боротьби. Потрібно зазначити, що генерал Капустянський намагався при написанні своїх робіт на військову тематику дотримуватися уже усталеної на той час схеми, прийнятої попередніми авторами, зокрема К. Клаузевіцом, про військове мистецтво. Тому М. Капустянський завжди намагався зазначити вихідні дані сил і засобів військ, морально-психологічні показники, ситуацію у часи військових дій (внутрішні та зовнішні політичні події тощо). Це стосувалось не тільки загальної інформації про всі збройні сили (наприклад перед Проскурівською операцією Армії УНР червня 1919 р. чи початком походу на Київ - Одесу) (*Капустянський, 1946 Ч. 1: 51, Ч. 2: 135-136*), але й деяких окремих загонів, частин, перед описом їхніх дій (для прикладу, чисельність військ, які було задіяно саме біля Проскурова) (*Капустянський, 1946 Ч. 1: 96*). Відповідно можна прослідкувати сили сторін (чисельність і озброєння противника також наводилось, але при цьому не настільки точно як українських військ, бо переважно були використані дані розвідки, тому зазначена приблизна потужність ворога) і можливий потенціал. Крім цього автор описував і особливості місцевості, важливі пункти, шляхи постачання тощо (зокрема опис території, на якій відбувались зіткнення зокрема і під час вже згадуваної Проскурівської операції) (*Капустянський, 1946 Ч. 1: 65-67*). Внаслідок зазначеного, можна було змодельовати деякі попередні наслідки імовірних і реальних збройних зіткнень.

Важливо, що М. Капустянський намагався дати характеристику командирам і військово-політичному проводу, які найбільше впливали на ситуацію чи взагалі керували бойовими діями і реалізовували військове мистецтво на практиці (особливо під час опису українських сил Наддніпрянщини) (*Капустянський, 1946 Ч. 1: 42-50*). Наведені дані доречно сприяли розумінню частини рішень і подій, що стосувались подальшого протистояння.

Відповідно до наведеної інформації, ми маємо змогу краще зрозуміти роздуми, оцінки та висновки М. Капустянського, які

він робив під час опису подій, бо автор вказав значну частину даних, які сам використовував під час оцінки ситуації. Тому його подальші інтерпретації подій і рішень переважно базуються на матеріалі, який ми можемо співставити з нашими власними роздумами і знаннями, тим самим краще перевірили висновки автора.

Після вступної частини, генерал Капустянський переходив до опису планів до проведення військових операцій, водночас моделював оптимальні варіанти їх вирішення у конкретних умовах, що давало змогу порівняти, які були наміри і прагнення командирів перед боями, а також як ці задуми були реалізовані на практиці, після зіткнення з супротивником.

Зрештою, наступний етап опису подій полягав у наведенні даних про перебіг військових дій. При цьому у залежності від масштабу і значення, дослідник по різному розповідав про бойові зіткнення (детальний розгляд деяких боїв тактичного рівня початку 1919 рр. і менш детальний – періоду наступу на Київ – Одесу влітку 1919 р.), що ймовірно могло бути наслідком обмеженої документальної бази. Інколи, згадуючи деякі сутички, чи елементи маршів і маневрів, генерал наголошує на їхніх цікавих тактичних успіхах, однак обмежено подає дані з опису подій (наприклад в описі М. Капустянським «тактично взірцевих» дій 6-ої Запорозької дивізії у боях за прикриття Проскурова) (*Капустянський, 1946 Ч. 1: 90-91*). Можливо для очевидця чи сучасника бою, взірцевість дій не викликала заперечень, бо він мав значну інформаційну обізнаність, але читачу зрозуміти тезу, не підкріплену фактами, непросто.

Після опису військових операцій, наводились результати бойових дій і часто коментарі генерала Капустянського про наслідки конкретного зіткнення і його впливу на військову ситуацію. Якщо ж результати битви були значними, тоді висловлювались глобальніші роздуми про їхнє значення в межах військової операції і війни (наприклад, бої за Вапнярку та ін.) (*Капустянський, 1946 Ч. 2: 82-83*). Також, автор намагався в окремій частині праці, або підпункті провести аналіз подій, найчастіше з військової і рідше з військово-політичної точки зору. До зазначеної частини переважно входили і спроби комплексного, або частково огляду особливостей застосування військового мистецтва (наприклад, міркування про бої за Вінницю групи Запорожців на

початку серпня 1919 р. та ін.) (*Капустянський, 1946 Ч. 2: 125*). Загалом, дослідник намагався завжди висловити своє ставлення до подій, які детально аналізував і оцінити їх з погляду важливості і користі для української боротьби. Відповідно, найбільш успішними військовими операціями М. Капустянський вважав: прорив більшовицького фронту у червні 1919 року, Проскурівську операцію, а особливо похід на Київ – Одесу, як приклад реалізації однієї із найбільших військових операцій, здійсненої українськими силами у 1917 – 1921 рр. (*Капустянський, 1946 Ч. 1: 62-64, 103, Ч. 2: 177-178, 199*).

Опис теоретичних аспектів, які торкалися військового мистецтва і особливостей саме українського компонента, генерал Капустянський подавав у окремих частинах роботи. Досить яскравим був приклад розгляду сильних і слабких сторін Наддніпрянського і Галицького українських військ (*Капустянський, 1946 Ч. 2: 24-29*). Особливу увагу автор приділив першому, вважаючи його більш пристосованим ефективно діяти в нових умовах досить маневреної (відносно Першої Світової) війни, в ситуації протистояння проти переважаючих сил супротивників і слабого матеріально-технічного забезпечення. Цікавим елементом огляду є наголошення на деяких якостях, які фактично свідчили про подальший, самостійний розвиток українського військового мистецтва, яке вдосконалювалось не тільки завдяки досвіду Першої Світової війни, але і подальшої боротьби за державну незалежність України. Серед позитивних досягнень, які відрізнялись від колишніх принципів ведення війни, автор навів: використання маневру на широкому театрі бойових дій у поєднанні з потребою ведення боїв у ізольованості і відокремленості від інших частин, заохочення особистої ініціативи, напівпартизанські методи боротьби (*Капустянський, 1946, Ч. 2: 29*). Певною мірою, можна навіть припускати, про використання українськими військовими уже на той час дій, які тепер пов'язують з діяльністю загонів спеціального призначення, ДРГ (диверсійно-розвідувальних груп).

Грунтовні висновки і узагальнення щодо особливостей розвитку українського воєнного мистецтва революційної доби генерал Капустянський навів у публікаціях пізнішого періоду. При цьому він звертав особливу увагу на перспективи продовження збройної боротьби за визволення України від чужоземної окупації. Зокрема він акцентував на важливості підготовки народних мас, потребу

якісного вишколу і забезпечення регулярних частин армії, її морально-психологічної підготовки, опертя на військові традиції для успіху у майбутній боротьбі, частково на врахуванні досвіду періоду Визвольних змагань 1917-1921 рр. (*Капустянський, Б. р.: 9-10*). Зазначені аспекти більше стосуються широкого спектру трактування військового мистецтва, але автор наголосив на проведенні специфічно-української діяльності, де найбільш яскраво вираженими будуть морально-психологічне забезпечення і військові традиції.

Досить цікавою виглядає гіпотеза Миколи Капустянського про перевагу українців у наступальних діях, яку він підкріпив прикладами періоду Української революції, водночас зазначивши наступне: «Навпаки оборона не завжди виправдувалась» (*Капустянський, Б. р.: 11*). Значною мірою, ці думки викликають деякі дискусійні питання, а генерал ймовірно зробив на цьому наголос у контексті потреб майбутньої планованої боротьби за відновлення незалежності. Певним підтвердженням тому може слугувати концепція написання розглянутої статті про модерну війну і наголос на потребі розробки наступальної військової доктрини (*Капустянський, Б. р.: 11-12*), що знадобиться у війні для ефективнішого її ведення. Аналізуючи військові операції Армії УНР, М. Капустянський часто розмірковував над питанням про співвідношення у них оборони і наступу, а відтак і вибору командуванням відповідної тактики ведення бойових дій. Зокрема він неодноразово зазначав, що нестача боєприпасів не могла принести перемоги в оборонних боях, у той час як наступ усе ж давав Українській армії такий шанс, особливо коли доходило до ближнього бою, крім того в атаці часто передбачали можливість захоплення припасів противника (*Капустянський, 1946 Ч. 2: 194*). Певною мірою, зазначений підхід до ситуації зумовлював стан логічної очевидності у поєднанні з парадоксальними висновками. На таку особливість парадоксальної логіки звертає увагу Едвард Люттвак у книзі «Стратегія: Логіка війни і миру» (*Люттвак, 2012*).

Виходячи з досвіду бойових операцій Української армії періоду 1917 – 1921рр., М. Капустянський теоретично обґрунтовував переваги і ефективність застосування кінноти у часи громадянської війни на території Східної Європи, завдяки маневреності, значних просторів і порівняно слабкорозвиненої моторизації (*Капустянський,*

1931: 19). Значною мірою дослідник спирався на власний досвід, бо плануючи військові операції на українських землях, досить добре знав особливості місцевості, можливість застосування різних родів військ. Висновки генерала засвідчили, що вочевидь у період Визвольних змагань 1917 – 1921 рр., достатньої уваги кавалерії не було приділено. Загалом автор намагався обережно згадувати про період активної боротьби за державність, хоча вказував на недоліки та наголошував на потребі уникнення їх у майбутній боротьбі за незалежність України.

Таким чином, Микола Капустянський пройшовши значний шлях свого становлення і досягши успіхів як військовий діяч, зрештою приділив увагу військово-теоретичним питанням і став відомим українським дослідником у напрямку військової історії. Проаналізувавши його праці, нами було визначено декілька характерних особливостей у способі їхнього написання і висвітлення українського військового мистецтва. Генерал Капустянський використовував поширені схеми опису військових подій, враховуючи відомі зразки попередніх дослідників, зокрема К. Клаузевіца. Відповідно до них, український теоретик намагався подати історичне тло воєнного конфлікту, тактичну характеристику території, на якій він проходив, потенціал ворогуючих сторін тощо. Значну увагу автор приділив і керівництву українських військ, характеристиці армії і її становлення загалом. Аналіз військових операцій і висловлення власного бачення щодо їхнього проведення зайняли також вагоме місце у роботах дослідника. Відповідно, праці М. Капустянського представляють якісний варіант огляду українського військового мистецтва у часи визвольної боротьби 1917 – 1921 рр.

Квінтесенцією описаних військових подій став похід на Київ – Одесу влітку 1919 року, якому автор приділив найбільшу увагу і вважав одним із найуспішніших. Нами було помічено, що схильність до пропагування атакувальної тактики значною мірою використовувалась генералом Капустянським для підтримки наступальної доктрини у майбутньому продовженні боротьби за незалежність. Крім цього було помічено, що в описі подій визвольної боротьби 1917 – 1921 рр., теоретик часто наголошував, що обмеженість матеріальних можливостей українського війська дуже ускладнювала проведення ним оборонних дій, натомість

спонукала до атаки, щоб відбити припаси і увести противника в оману. Внаслідок того, що М. Капустянський був прихильником маневреної війни, він звертав увагу на недостатнє використання українською стороною кінноти у веденні бойових дій. Генерал М. Капустянський вважав, що до переваг українських військ можна віднести вироблені ними специфічні методи воєнної тактики, що передбачали необхідність діяти в ізоляції, з обмеженістю припасів, використанням партизанських методів боротьби у поєднанні з маневреною діяльністю у тилу супротивника, що можна порівняти з частиною сучасних завдань загонів спеціального призначення, ССО. Вважаємо, що подальше, більш детальне вивчення праць Миколи Капустянського та інших українських воєначальників Армії УНР сприятиме поглибленню наших знань про українське військове мистецтво і може принести користь нашим ЗСУ у перемозі над супротивником.

Використані посилання

Бойко О. (2007). «Капустянський Микола Олександрович». Т. 4. Енциклопедія історії України: у 10-ти томах. Інститут історії України НАН України. Наукова думка. Київ. С. 98–99.

Вішка О. (2012). «Капустянський Микола Олександрович». Т. 12. Енциклопедія сучасної України: в 30 т. НАН України. Наукове товариство імені Шевченка. Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Київ. С. 269.

Дорошенко Д. (1932). Історія України 1917–1923 рр. Т. 1: Доба Центральної Ради. Свобода. Ужгород. С. 450.

Капустянський М. (1931). Військове знання: Загальний курс військового вишколу під керівництвом генерал-хорунжого М. Капустянського. Париж. С. 198.

Капустянський М. (1936). Українська збройна сила й Українська національна революція. Новий шлях. Саскатун. Саскачеван. С. 50.

Капустянський М. (1946). Похід українських армій на Київ – Одесу в 1919 році (короткий воєнно-історичний огляд). 2-ге видання. Видавництво «Хвильового». Мюнхен. Кн. 1. Ч. I і II. С. 110 : схеми, документи-додатки; Кн. 2. Ч. III. С. 200: схеми, документи-додатки.

Капустянський М. «Модерна війна і наші завдання». З фондів Центрального державного архіву зарубіжної україніки. URL: diasporiana.org.ua ideologiya 11611-kapustyanskiy-m-moderna-viyna-u-nashi-zavdannya [Дата звернення 12 вересня 2022].

Ковальчук М. (2006). Генерал Микола Капустянський (1881-1969). НАН України. Інститут укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Видавництво імені Олени Теліги. Київ. С. 128.

Люттвак Е. (2012). Стратегія: Логіка війни та миру. Російський фонд сприяння освіти та науці. Москва. С. 392.

Тинченко Я. (2007). Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Кн. 1. Темпора. Київ. С. 536.

Удовиченко О. (1995). Україна у війні за державність. Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил. 1917–1921. 2-ге видання. Україна. Київ. С. 206.

Von Clausewitz Carl. (1989). *On War [Vom Kriege]*. Edited and translated by Howard Michael and Paret Peter. Commentary by Brodie Bernard. Princeton University Press. Princeton. NJ. P. 732.

References

Boyko O. (2007). "Mykola Oleksandrovich Kapustyansky". Vol. 4. in V. A. Smolii (head) and others. *Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 volumes*. Institute of the History of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine. Naukova dumka. Kyiv. P. 98–99.

Vishka O. (2012). "Mykola Oleksandrovich Kapustyansky". Vol. 12. in Dzyuba M. and others. *Encyclopedia of Modern Ukraine: in 30 volumes of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Shevchenko Scientific Society. Coordination Bureau of the Encyclopedia of Modern Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv. P. 269.

Doroshenko D. (1932). *History of Ukraine 1917–1923*. Vol. 1: The Age of the Central Rada. Svoboda. Uzhgorod. P. 450.

Kapustyanskiy M. (1931). *Military knowledge: General course of military training under the direction of Corporal General M. Kapustyanskiy*. Paris. P.198.

Kapustyanskiy M. (1936). *Ukrainian Armed Forces and the Ukrainian National Revolution*. New Way. Saskatoon. Saskatchewan. P.50.

Kapustyanskiy M. (1946). *Campaign of Ukrainian armies to Kyiv-Odesa in 1919 (brief military-historical review)*. 2nd edition. Khvylovoi Publishing House. Munich. Book 1. Part I and II. 110 p.: schemes, documents-appendices. Book 2. Part III. 200 p.: schemes, documents-appendices.

Kapustyanskiy M. "Modern war and our tasks". From the funds of the Central State Archive of Ukrainian Studies Abroad. at: diasporiana.org.ua/ideologiya/11611-kapustyanskiy-m-moderna-viyna-y-nashi-zavdannya/ (accessed September 12, 2022).

Kovalchuk M. (2006). *General Mykola Kapustyanskiy (1881-1969)*. National Academy of Sciences of Ukraine. Institute of Ukraine. of archeography and source studies named after M. S. Hrushevskiy. Olena Teliga Publishing House. Kyiv. P.128.

Luttvak E. (2012). *Strategy: The Logic of War and Peace*. Russian Foundation for the Promotion of Education and Science. Moscow. P. 392.

Tynchenko Ya. (2007). *Officer Corps of the Army of the Ukrainian People's Republic (1917–1921)*. Book 1. Tempora. Kyiv. P. 536.

Udovichenko O. (1995). *Ukraine in the war for statehood. History of the organization and combat operations of the Ukrainian Armed Forces. 1917–1921*. 2nd edition. Ukraine. Kyiv. P. 206.

Von Clausewitz Carl. (1989). *On War [Vom Kriege]*. edited and translated by Howard Michael and Paret Peter. commentary by Brodie Bernard. Princeton University Press. Princeton. NJ. P.732.

Zadunaiski D.
**REVIEW OF UKRAINIAN MILITARY ART OF THE PERIOD OF THE
LIBERATION STRUGGLE 1917-1921 IN THE AFFAIRS OF GENERAL
M. KAPUSTYANSKYI**

Annotation. After the First World War, Ukraine was in a difficult military and political situation. In 1917 - 1921, there was a tough struggle for independence. The Ukrainian armed forces played an important role in it. In this topic, it is important to use the works of combatants. Mykola Kapustyanskyi was one of them. He made his way from an ordinary soldier to a general, was a famous theoretician and the author of many works on military history. M. Kapustyanskyi held the highest positions at the General Staff of the Army of the Ukrainian People's Republic. That is why he had testimony from many sources, access to intelligence data. The general analyzed the events and used his experience in writing. It is interesting that M. Kapustyanskyi did research based on the models of the most famous military theorists at that time. In particular, he wrote according to the rules established by Carl von Clausewitz. Most of all, M. Kapustyanskyi described the campaign "Offensive on Kyiv-Odessa" - the largest military operation of the Ukrainian troops in 1919. About 100,000 soldiers were involved in that offensive. The theorist emphasized the maneuverable, partisan actions of the UNR army, and the influence of moral and psychological support. He underscored the strengthening of the role of cavalry during the revolutionary war at the beginning of the 20th century. Some of the ideas and conclusions of Mykola Kapustyanskyi were later confirmed by historians and military theorists. Edward Luttwak's ideas about paradoxical logic were interesting in this regard. Such thoughts related to successes in the attack of Ukrainian troops, not defense. The situation was that they did not have enough ammunition, so defense was hopeless. Therefore, the troops attacked and tried to seize enemy weapons and supplies. The enemy thought that the Ukrainians had a lot of weapons because they were attacking and retreated more easily. M. Kapustyanskyi continued his theoretical reflections and supported the continuation of the struggle for the independence of Ukraine.

Keywords: Ukrainian military art, Ukrainian revolution 1917-1921, Mykola Kapustyanskyi.